

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. Quid sint sponsalia, & quænam ad illorum valorem requirantur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

riam physicam; illud verò habet rationem formæ, quod formæ physicæ assimilatur. Sicut ergo in Sacramento penitentia, quia confessio peccatorum determinatur per absolutionem penitentis, ad significandum remissionem peccatorum, verba penitentis per comparationem ad verba Sacerdotis, appellantur res Sacramenti penitentia; ita similiter quia in Sacramento matrimonij, verbatim conjugis quibus suum corpus alteri tradit, determinatur per verba alterius, talem traditionem acceptantis, & e converso, hinc fit quod verba seu nutus quibus conjuges mutuo suum consensum exprimunt, sunt sibi invicem materia & forma, secundum diversos respectus supra explicatos.

Ad confirmationem nego Majorem, licet enim Florentinum dicat, omnia novæ legis Sacramenta perfici materia, formâ & intentione ministris, non tamen asserit tria illa esse necessario realiter distincta, idè quod ad veritatem hujus dicti, distinctio rationis seu virtualis sufficit. Addo quod, etsi materia totalis Sacramenti matrimonij copulationis sumpta, & forma item totalis simul sumpta, ad invicem comparata, non distinguantur realiter; si tamen unâ quæque materia partialis divisim accipiat, distinguitur realiter à forma partiali quâ perficitur; verba enim conjugis exprimentia traditionem proprii corporis, quæ habent rationem materiæ, distinguuntur realiter à verbis alterius quibus talem traditionem acceptat, & quæ se habent ad modum formæ.

Ad illud quod subditur de ministris hujus Sacramenti, dicendum est, nullum esse inconveniens, quod in hoc Sacramento causa materialis & efficiens coincident in eisdem personis; id enim exigit natura contractus, in quo contrahentes se ipsos tradunt, ut constat exemplo illius qui se in servum alicui venderet, idem enim simul esset vendens & res vendita, subindeque illius contractus causa efficiens & materialis. Idem cum proportionè dicendum est de conjugibus contractum & Sacramentum matrimonij celebrantibus, habet enim secundum diversos respectus simul rationem causæ efficientis & materialis talis contractus & Sacramenti.

DISPUTATIO III.

De Sponsalibus.

Ad questionem 43. Supplementi.

Cum sponsalia maximam cum matrimonio connexionem habeant; & sint veluti inchoatio futuri matrimonij, & dispositio moralis ad illud, merito S. Doctor, postquam de matrimonio in ratione contractus & Sacramenti considerato disseruit, agit de sponsalibus; de quibus etiam tractat jus civile toto ff. & cap. de sponsalibus, & Canonicum tit. de sponsalibus, in 6. De illis etiam breviter in hac disputatione disseremus, earumque naturam, obligationem, personarum habilitatem, & causas quibus dissolvuntur, examinabimus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sint sponsalia; & quænam ad illorum valorem requirantur.

Sponsalia à spondendo dicta sunt, eò quod mos fuit veteribus stipulare & spondere sibi uxores futuras, ut ait Ulpianus lib. 2. ff. de sponsalibus, eaque sponsio fiebat olim non ab illa quæ in uxorem ducenda erat, sed ab ejus patre, vel tutore, aut alio qui eam daturus erat, qui idcirco sponsor dicebatur, nuptura verò sponsa, & vir puellam ducturus, sponsus appellabatur. Hujus consuetudinis seu sponsionis ratio assignatur in jure, can. Institutum 23. qu. 2. ubi dicitur hanc esse consuetudinem, ut jam pactæ sponsæ, non statim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspiraverit sponsus dilatare. Quod enim quis non diligit, nec optat, facile contemnit, ut habetur can. presens 20. quæst. 3.

Porro sponsaliorum nomen variis rebus accommodari solet. In primis enim interdum contractus matrimonij, per verba de presenti, & matrimonium nondum consummatum, dicitur sponsalia, & ipsi conjuges, qui de presenti contraxerunt, nondum tamen carnaliter se cognoverunt, appellantur sponsi. Ita sumitur Luca 2. ubi dicitur Maria fuisse Josephi sponsa uxor, & Matt. 1. Cum esset desponsata mater Iesu Maria Joseph. Et hæc acceptio in lingua Gallica familiaris est, ejusque rationem reddit D. Thomas hic ar. 1. ad 6. quia nimirum qui matrimonium per verba de presenti contrahit, futurum matrimonij actum spondet: sicut qui per verba de futuro sponsalia celebrat, ipsum matrimonium futurum promittit. Secundo nomen illud quod à sponso sponsæ dari solent ad ornatum illius, quæ jocalia communiter dicuntur sponsalia etiam vocari solent. Quo sensu intelligendum est illud i. Regum 18. Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philistinorum. Eodemque sensu dicitur i. T. Cod. si nuptia ex rescripto petantur, sponsalia, hoc est verbarum data nomine, reddi sibi præcepto legum cum statuta pœna deposcunt. Tertio tandem sumitur magis propriè nomen sponsaliorum, pro futuri matrimonij promissione, in quo sensu definiuntur sponsalia cap. Nostres 30. qu. 5. & l. 1. ff. de sponsalibus, futurarum nuptiarum promissio. Dicitur; futurarum nuptiarum, ut sponsalia distinguantur à matrimonio, qui contractus est per verba de presenti expressus; sponsalia autem contrahuntur per verba de futuro; ut accipiam te in uxorem, accipiam te in virtum. Dicitur promissio, quia ad sponsalia non sufficit propositum aut simplex voluntas, cum illa non sufficiat ad inducendam obligationem, sed requiritur necessariò promissio, seu voluntas se obligandi, quæ mutua ex parte utriusque contrahentis esse debet. Unde notanter jurisconsultus usus est voce repromissionis, quæ mutuam promissionem importat: Nam sicut in matrimonio non sufficit consensus unius, sed requiritur mutua ex parte utriusque: ita nec in sponsalibus, quæ matrimonij inchoatio sunt, sufficit promissio unius, sed utriusque; necessaria est; unde si alter solum accepit promissionem, sed non repromittat, neuter obligatur vi sponsalium, an verò vi simplicis promissionis obligari possit, infra dicemus.

Observandum est autem primò cum D. Tho.

ma hic art. 1. in corp. quod promissio futurarum nuptiarum dupliciter fieri potest, absolute scilicet, vel sub conditione; & rursus absolute quatuor modis. Primò, nudà promissione, ut cum dicitur, *accipiam te in meam*. & è converso. Secundò, datis arrhis sponsalitiis, ut iocalibus, pecuniis, & aliis huiusmodi. Tertiò, annuli subarrhatione. Quartò, interveniente iuramento. Si autem fiat sub conditione, distinguendum est: quia vel conditio est honesta, ut cum dicitur, *accipiam te, si parentibus placeat*; & tunc stante conditione, stat promissio; & non stante, non stat: aut est inhonesta; & hoc dupliciter, quia vel est contraria bonis matrimonij, ut si dicam, *accipiam te, si venio sterilitatem procures*, & tunc non contrahuntur sponsalia: vel non est contraria bonis matrimonij, ut si dicam, *accipiam te, si furis meis consentias*, & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

Advertendum secundò, quod ut promissio matrimonij sponsalia constituat, versari debet circa personam determinatam, non autem confusè & indeterminatè circa aliquam de pluribus, atque determinatè ferri in matrimonium. Unde si Petrus Joanni habenti decem filias, promitteret se aliquam ex illis ducturum, non determinando quam, talis promissio non haberet rationem sponsalium. Item si Titius diceret Berthæ, *nunquam ducam aliam præter te*, talis promissio ad sponsalia non sufficeret; quia qui sic promittit, non obligat se determinatè ad matrimonium cum illa in eundem, sed tantum indeterminatè; sensus enim illius propositionis est, *vel ducam te, vel nullam aliam*; & absolute verificatur licet promittens nullam omnino ducat.

Tertiò notandum, est ad valorem sponsalium, non sufficere solam promissionem externam, ut pote quæ non est vera promissio, si desit animus promittendi; neque solam internam, quamvis enim Deo, qui cordium scrutator est, possit homo obligari actu interno; homini tamen alteri, quia sola externa intuetur, non potest obligari, nisi per modum humanum, subindeque nisi signo aliquo externo, ejus promissio exprimitur. Ad sponsalia tamen non est necessarium, quod promissio vel consensus exprimat per verba vel alia signa determinata, sed sufficiunt hæc aut illa quæcunque apta sunt exprimere alteri non sufficienter consensum & volitionem internam. Hinc est quod in quibusdam locis ad sponsalia sufficit missio annuli in digitum sponsæ, vel appensio torquis ad collum ejus, vel traditio arrharum, vel porrectio manûs sponsæ, postulante sponso; imò & ipsa taciturnitas sponsi & sponsæ, quando nimirum parentes, aut tutores, vel curatores, qui sunt loco parentum, contrahunt sponsalia pro filiis impuberibus, aut etiam puberibus ipsis præsentibus, & non contradicentibus.

Hæc sunt certa & indubitata ferè apud omnes Theologos & Jurisperitos, sed circa valorem sponsalium aliquæ sunt difficultates & controversiæ breviter hic discutiendæ & resolvendæ. Prima est, an sponsalia clandestina, id est quæ non fiunt coram Parocho & testibus, post Concilium Tridentinum sint valida? Prohibitis enim per Tridentinum matrimoniis clandestinis, prohibita quoque videntur clandestina sponsalia juxta axioma illud: *Prohibito matrimonio, censetur prohibitum id omne per quod ad illud pervenitur*, sumptum ex lege Oratio, ff. de sponsalibus.

A Dicendum tamen est, sponsalia clandestina etiam post Tridentinum, esse valida. Si enim essent invalida, maxime quia irritantur de cetero Tridentini sess. 24. de reformatione matrimonij, clandestina matrimonia irritantur: Sed tali decreto non irritantur: Ergo post Tridentinum valida sunt. Major parer, Minor verò probatur, ex eo quod id declaratum fuit expresse, testè Ledefmâ à Congregatione Cardinalium, Tridentini Interpretum, in hæc verba: *Decretum Concilii Tridentini, quo statuit quod matrimonia contrahenda sunt solemniter coram Parocho, & testibus, habet tantum locum in matrimonio per verba de presenti, non autem in sponsalibus per verba de futuro*. Et rursus: *Decretum hoc annullat solum contrahenda matrimoniales, per verba de presenti clandestine facta, sponsalia verò per verba de futuro, relinquit in terminis iuris communis*.

Ratio etiam id suadet: Quidquid enim in nova lege expressum non habetur, veteris juris dispositioni relinquitur, ut dicunt Imperatores Theodosius & Valentinianus l. *Præcipimus*, cap. de appell. Sed in novo Tridentini decreto, contra clandestina matrimonia edito, nulla mentio fit de sponsalibus: Ergo ea censetur dispositio juris veteris relicta; unde cum jure veteri sponsalia clandestina valida sint, etiam post Tridentinum valida erunt.

Addo quod non eadem militat ratio in sponsalibus, ac in matrimonio clandestino: ratio enim quæ Tridentinum movit ad prohibenda matrimonia clandestina, fuit, ut vitaretur adulterium quod ex eis sequebatur; solebant enim plerique, spreto priori matrimonio, clam intro, de quo proinde Ecclesiæ non constabat, publicè alius contrahere, quod tamen adulterium erat: hoc autem locum non habet in sponsalibus, quandoquidem matrimonium contractum, spreto prioribus sponsalibus, validum est.

Ad illud verò axioma, *Prohibito matrimonio, censetur prohibitum id omne per quod ad illud pervenitur*, dicendum est illud debere intelligi, quando prohibetur matrimonium absolute, in omnibus modis; cum enim tunc nullo modo contrahi possit matrimonium, sponsalia erunt promissio rei illicitæ, ac proinde nulla. A novi Tridentini lege non inhihetur inter aliquas personas matrimonium absolute, sed ut clandestinè duntaxat contrahendum, subindeque ex hac nova lege, nulla in sponsalia prohibitio derivatur, cum nulla sit inter clandestinitatē matrimonij & sponsalium connexio; optime enim possunt sponsalia clandestinè contrahi, etiam si matrimonium debeat publicè celebrari.

Secunda difficultas est, an matrimonium clandestinum Tridentini lege irritum, habeat vim sponsalium? Id enim affirmant Henriquez, Cenninck, Layman, & alij ex Recentioribus; quia (inquiunt) talis contractus ex natura sua virtualiter habet vim sponsalium, & non fuit irritatus à Tridentino, nisi quatenus habet rationem matrimonij, propter graviam incommodam quæ ex matrimonio clandestino sequebatur, quæ non habent locum in sponsalibus, ut in resolutione superioris quaesiti dicebamus.

Oppositum tamen tenendum censet, propter duas declarationes Cardinalium, Concilij Tridentini interpretum, quæ habentur in ejus editione Lugdunensi anni 1640. & sess. 24. c. 1. de re de reformatione matrimonij. Prior ita loquitur: *Matrimonium contractum coram testibus, sed sine*

Paracho, vel alio Sacerdote, de ejus licentia post Concilium Tridentinum, non solum est nullum, sed nec vim habet sponsalium: aded ut sic contrahentes ad denuo contrahendum compelli non possint. Posterior vero paulo post ibidem expressa sic habet: Matrimonium contractum non servat formam Concilij Tridentini (licet contrahentes certam inter se de contrahendo matrimonio fidem dederint, & postea coram testibus sine Paracho de presenti contraxerint, carnali etiam copula inter eos subsequatur) non in sponsalia de futuro resolvitur, ita ut cogi possint contrahere servatam formam Concilij. Ex quibus declarationibus ruit fundamentum contrariae sententiae, asserentis Tridentinum suo decreto clandestinum matrimonium in ratione duntaxat matrimonij, non ratione sponsalij contractus irritasse. Constat enim ex praedictis declarationibus Cardinalium Concilij Tridentini interpretum, Tridentinum non solum matrimonium clandestinum, sed etiam sponsalia in ijs virtualiter inclusa irritasse.

13. Sed queres, An post Tridentinum saltem matrimonium clandestinum inter puberes contractum habeat vim sponsalium? Respondeo etiam negativè propter aliam declarationem eorundem Cardinalium in cap. 2. sess. 24. in qua loquens de matrimonio inter impuberes contracto, haec habet: Quod si materia aetatis defectum non supplevit, hujusmodi matrimonium, si modo servatam Concilij contractum fuit, resolvitur in sponsalia. Ubi vides, ut tale matrimonium in sponsalia validè resolvì possit, ex quibus publicae honestatis vinculum oritur, ut necessariam conditionem à sacra Congregatione requirit, ut sit juxta formam Tridentini contractum: Igitur formam Tridentini non servatam, in sponsalia non resolvitur.

14. Tertiò ducatur, An sponsalia conditionata per copulam clandestinam subsequenter transseant in absoluta? certum est enim ea non transire in matrimonium ob legem Concilij Tridentini matrimonium clandestinum irritantis.

Respondeo negativè: Sponsalia enim conditionata non transseunt in absoluta, nisi conditio verificata, aut deposita, si pendeat à sola voluntate contrahentis: licet autem ante Tridentinum jure antiquo conditio per subsequentem copulam censereur deponi, eò quod tunc copula illa erat licita, & conjugalis censebatur, nec tamen cum talis copula non admitatur ut conjugalis, nec possit nisi affectu fornicario exerceri, cum invalida sit ad matrimonium contrahendum, non poterit per eam censeri conditio deponi, subindeque sponsalia sub ea contracta adhuc manebunt conditionata.

15. Demum circa id, quod diximus explicando sponsalium definitionem, ad sponsalia requiri mutuam utriusque promissionem & acceptationem, difficultas est, an possit unus validè promittere alteri matrimonium, illique obligari absque eo quod iste repromittat? Hoc enim negant Vazquez & Pontius, quia (inquiunt) matrimonium includit essentialiter mutuam utriusque traditionem & acceptationem de presenti, neque aliter fieri potest: Ergo promissio matrimonij futuri includit essentialiter mutuam utriusque promissionem & acceptationem, neque potest ab uno validè promitti, quin alter repromittat.

16. Dico tamen, quòd licet promissione sponsalitia non possit unus alteri promittere matrimonium, illique obligari absque eo quod iste repromittat, bene tamen simplici promissione.

Tom. 7.

A Prima pars patet, quia natura sponsalium reciprocam ex parte utriusque desiderat promissionem, ut supra ostendimus, sponsalium definitionem explicando. Secunda verò probatur ex eo, quòd nulla apparet repugnantia, cur non possit quis per modum simplicis promissionis alteri se gratis obligare ad contrahendum cum eo matrimonium, quando ille hoc requirit, & quòd iste talem promissionem acceptet cum expressa voluntate non repromittendi, subindeque sine reciproca obligatione ex parte sui: similis enim conventio fit quotidie in contractu census ex altera parte redimibilis, qui contractus est sine dubio onerosus, & ad commutationem pertinens: in illo enim censuarius promittit pecuniam datam ad censum recipere, quotiescunque placebit censualista eam reddere; & haec promissio ab illo acceptatur, alterumque obligat, absque eo tamen quòd iste repromittat eam reddere, & ad id obligetur; liberam enim retinet facultatem servandi in perpetuum, si velit, sub onere solvendi censum. Non repugnat etiam Joannem promittere Petro vendere illi suum pradium, quotiescunque ille volet emere, justo pretio, & Petrum hanc promissionem acceptare, absque eo tamen quòd ipse ad emendum se obliget; subindeque Joannem quidem ad vendendum agrum manere obligatum, si Petrus velit emere, quamvis Petrus ad emendum non obligetur. Joanne volente ut emat. Idem cum proportionem dicendum est in proposito. Nec obstat quòd dicunt Adversarii, nempe matrimonium, cum sit commutatio corporis pro corpore, essentialiter requirere mutuam ex utraque parte obligationem. Quamvis enim matrimonium non possit contrahi sine mutua utriusque traditione & acceptatione, non sequitur quòd pariter promitti nequeat sine utriusque promissione & acceptatione mutua; ut constat exemplo promissionis & professionis religiosae, potest enim quis ex parte sua per promissionem se obligare ad professionem in religione emittendam, ipsa religione non se obligante (ut patet in votis simplicibus, quae post biennium novitiatus à Novitijs Societatis emittuntur) tamen per professionem non possit professus se religioni obligare, quia similiter & reciproce religio se obliget professio, quia nimirum alia est natura professionis, & promissionis ipsius professionis. Cum ergo pariter longè sit diversa ratio de contractu matrimonij, ac de ipsa promissione contrahendi matrimonium, potest unus alteri promittere matrimonium, illique obligari absque eo quòd alter repromittat, & ipsi vicissim obligetur; licet repugnet matrimonium contrahi absque mutua ex utraque parte obligatione. Unde ad argumentum supra adductum, quòd est principium fundamentum Vazquez, & Pontij, concessio Antecedente, neganda est Consequentia.

ARTICULUS II.

Qui possint sponsalia contrahere?

Cum sponsalia sint promissio futuri matrimonij, constare eos ad sponsalia inhabiles esse, qui ad matrimonium contrahendum perpetuò inhabiles sunt. Qui verò solum ad tempus ad illud contrahendum sunt inhabiles, sponsalia contrahere possunt; quia possunt se obligare ad contrahendum matrimonium pro eo

Yyy 3

tempo